

## FIȘA DISCIPLINEI

### 1. Date despre program

|                                       |                                           |
|---------------------------------------|-------------------------------------------|
| 1.1 Instituția de învățământ superior | Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca |
| 1.2 Facultatea                        | Istorie și Filosofie                      |
| 1.3 Departamentul                     | Filosofie premodernă și românească        |
| 1.4 Domeniul de studii                | Filosofie                                 |
| 1.5 Ciclul de studii                  | Master                                    |
| 1.6 Programul de studiu / Calificarea | Filosofie Antică și Medievală             |

### 2. Date despre disciplină

|                                        |                                    |               |   |                        |   |                         |    |
|----------------------------------------|------------------------------------|---------------|---|------------------------|---|-------------------------|----|
| 2.1 Denumirea disciplinei              | Surse Arabe ale Gândirii Medievale |               |   |                        |   |                         |    |
| 2.2 Titularul activităților de curs    | Lect. dr. Andrei Marinca           |               |   |                        |   |                         |    |
| 2.3 Titularul activităților de seminar | Lect. dr. Andrei Marinca           |               |   |                        |   |                         |    |
| 2.4 Anul de studiu                     | II                                 | 2.5 Semestrul | 2 | 2.6. Tipul de evaluare | E | 2.7 Regimul disciplinei | DS |

### 3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

|                                                                                                |    |                    |    |                       |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----|--------------------|----|-----------------------|-----|
| 3.1 Număr de ore pe săptămână                                                                  | 4  | Din care: 3.2 curs | 2  | 3.3 seminar/laborator | 2   |
| 3.4 Total ore din planul de învățământ                                                         | 56 | Din care: 3.5 curs | 28 | 3.6 seminar/laborator | 28  |
| Distribuția fondului de timp:                                                                  |    |                    |    |                       | ore |
| Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe                                    |    |                    |    |                       | 30  |
| Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren |    |                    |    |                       | 30  |
| Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri                          |    |                    |    |                       | 27  |
| Tutoriat                                                                                       |    |                    |    |                       | 28  |
| Examinări                                                                                      |    |                    |    |                       | 4   |
| Alte activități: .....                                                                         |    |                    |    |                       |     |
| 3.7 Total ore studiu individual                                                                |    | 119                |    |                       |     |
| 3.8 Total ore pe semestru                                                                      |    | 56/175             |    |                       |     |
| 3.9 Numărul de credite                                                                         |    | 7                  |    |                       |     |

### 4. Precondiții (acolo unde este cazul)

|                   |                                                                   |
|-------------------|-------------------------------------------------------------------|
| 4.1 de curriculum | <ul style="list-style-type: none"> <li>• nu este cazul</li> </ul> |
| 4.2 de competențe | <ul style="list-style-type: none"> <li>• nu este cazul</li> </ul> |

### 5. Condiții (acolo unde este cazul)

|                                                |                                                                   |
|------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| 5.1 De desfășurare a cursului                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• nu este cazul</li> </ul> |
| 5.2 De desfășurare a seminarului/laboratorului | <ul style="list-style-type: none"> <li>• nu este cazul</li> </ul> |

### 6. Competențele specifice acumulate

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Competențe profesionale | <p>Definirea conceptelor principale a unor texte/teorii filosofice; Identificarea și examinarea analitică a specificității problemelor filosofice în raport cu alte discipline umaniste; Examinarea critică a unor texte/teorii filosofice prin problematizare/interpretare și însușirea terminologiei specifice; Însușirea și utilizarea corectă a metodei și argumentării filosofice;</p> <p>C1. Stăpânirea cunoștințelor și a metodologiei fundamentale în domeniul filosofiei antice și medievale; C3. Abilități pentru cercetări fundamentale și aplicative în domeniul filosofiei (istoria filosofiei, istoria ideilor, etică aplicată, logică aplicată, filosofie politică, filosofii ale culturii și ale comunicării);</p> |
|-------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Competențe transversale</b> | Abordarea în mod realist și prin argumentare atât teoretică, cât și practică a unor situații-problemă cu grad mediu de dificultate în vederea soluționării lor eficiente:<br>CT1. Stăpânirea cunoștințelor științifice fundamentale;<br>CT2. Utilizarea performantă a gândirii critice, reflexive, speculative și aplicative;<br>CT5. Abilități pentru cercetarea științifică; |
|--------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## 7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7.1 Obiectivul general al disciplinei | <ul style="list-style-type: none"> <li>Cursul propune o introducere în filosofia de expresie arabă dezvoltată în spațiul islamic medieval, de la formarea <i>corpus</i>-ului arab de filosofie peripatetică și neoplatoniciană, la apariția unei reflecții filosofice originale în perioada clasică. Cursul se concentrează pe familiarizarea cu temele și conceptele dezvoltate în opera principalilor autori de filosofie arabă: al-Kindī, al-Fārābī, Avicenna, Averroes.</li> </ul> |
| 7.2 Obiectivele specifice             | <ul style="list-style-type: none"> <li>familiarizarea cu tradiția arabă de gândire</li> <li>aprecierea caracterului intercultural al gândirii filosofice medievale</li> <li>însușirea principalelor teorii filosofice elaborate de filosofi arabi care au influențat filosofia occidentală</li> <li>însușirea vocabularului arab specific filosofiei arabe</li> <li>înțelegerea textelor și a modului de transmitere a ideilor dintr-o tradiție înspre alta</li> </ul>                 |

## 8. Conținuturi

| 8.1 Curs                                                                                                                                                                                                                            | Metode de predare                    | Observații |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|------------|
| 1. Curs introductiv. Periodizarea filosofiei arabe. Problematici actuale în istoriografia filosofiei arabe. Prezentarea instrumentelor de lucru (ediții de text, antologii, enciclopedii, bibliografii)                             | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 2. Apariția islamului și cadrul istoric al nașterii gândirii arabe clasice. Rădăcinile reflecției filosofice arabe în școlile filosofice ale Antichității târzii.                                                                   | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 3. Proiectul traducerilor filosofice din greacă în arabă în statul ‘abbāsīd (secolele VIII-X).                                                                                                                                      | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 4. Cadrul neoplatonician al filosofiei prime și receptarea filosofiei naturale peripatetice în opera lui al-Kindī.                                                                                                                  | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 5. Teologia islamică timpurie ( <i>Kalām</i> ). Mu‘tazilismul.                                                                                                                                                                      | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 6. Profilul unui liber-cugetător medieval: Abū Bakr ar-Rāzī. Teorii cosmologice anti-aristotelice: mitul cosmogonic, compoziția atomistă a materiei, spațiu și timp absolute. Respingerea religiilor revelate și critica profeției. | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 7. Al-Fārābī și proiectul platonico-aristotelic: știință aristotelică și societate platoniciană. Fizica aristotelică în mediul peripateticilor din Bagdad.                                                                          | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 8. Avicenna și ontologia neoplatoniciană. Continuarea proiectului farabian în ontologia avicenniană. Proiectul avicennian de reformare a fizicii aristotelice.                                                                      | prelegere, problematizare, dezbatere |            |
| 9. Filosofia post-avicenniană. Reacții la gândirea avicenniană: critica filosofiei la al-Ġazālī. Sinteze între filosofie și <i>kalām</i> .                                                                                          | prelegere, problematizare, dezbatere |            |

|                                                                                                             |                                      |  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|--|
| 10. Averroes, “revoluția almohadă” și critica aristotelismului avicennian.                                  | prelegere, problematizare, dezbateri |  |
| 11. Filosofia arabă post-clasică (I): critica filosofiei arabe în opera lui Abu'l-Barakāt al-Baġdādī.       | prelegere, problematizare, dezbateri |  |
| 12. Filosofia arabă post-clasică (II): Iluminaționismul lui Suhrawardī.                                     | prelegere, problematizare, dezbateri |  |
| 13. Societate, istorie și teorie a culturii în reflectia arabă medievală. Filosofia istoriei la Ibn Ḥaldūn. | prelegere, problematizare, dezbateri |  |
| 14. Recapitulare și concluzii.                                                                              | prelegere, problematizare, dezbateri |  |

#### Bibliografie:

1. Dimitri Gutas, “The Study of Arabic Philosophy in the Twentieth Century. An Essay on the Historiography of Arabic Philosophy,” în *British Journal of Middle Eastern Studies* 29 (2002), pp. 5-25.
2. Dimitri Gutas, *Greek Thought, Arabic Culture: The Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early 'abbāsīd Society (2nd-4th/8th-10th Centuries)*, Routledge, London-New York, 1998.
3. Peter Adamson, Richard C. Taylor (eds.), *The Cambridge Companion to Arabic Philosophy*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
4. Tim Winter (ed.), *The Cambridge Companion to Classical Islamic Theology*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008.
5. Khaled El-Rouayheb, Sabine Schmidtke (eds.), *The Oxford Handbook of Islamic Philosophy*, Oxford University Press, Oxford, 2017.

| 8.2 Seminar / laborator                                                                                                                          | Metode de predare                   | Observații |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|------------|
| Organizarea activităților de seminar; dezbateri tematice lucrărilor de seminar                                                                   |                                     |            |
| 1. Dimitri Gutas, “The Study of Arabic Philosophy in the Twentieth Century. An Essay on the Historiography of Arabic Philosophy”, studiu de text | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 2. al-Fārābī, fragment din ‘narațiunea despre translația cunoașterii de la Alexandria la Bagdad’, studiu de text                                 | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 3. Ḥunayn ibn Ishāq, <i>Epistola</i> , studiu de text                                                                                            | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 4. al-Kindī, <i>Despre filosofia primă (Fī l-falsafati l-ūlā)</i> , studiu de text                                                               | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 5. selecție din texte mu‘tazilite, studiu de text                                                                                                | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 6. Abū Bakr ar-Rāzī, <i>Despre cele cinci realități eterne</i> (fragmente traduse din limba arabă), studiu de text                               | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 7. al-Fārābī, <i>Cetatea virtuoasă (al-Madīna al-fāḍila)</i> (fragmente traduse din limba arabă), studiu de text                                 | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 8. Avicenna, <i>Cartea definițiilor (Kitāb al-ḥudūd)</i> , studiu de text                                                                        | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 9. al-Ġazālī, <i>Incoerența filosofilor (Tahāfut al-falāsifa)</i> , studiu de text                                                               | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 10. Averroes, <i>Incoerența incoerenței (Tahāfut at-tahāfut)</i> , studiu de text                                                                | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 11. Abu'l-Barakāt al-Baġdādī, <i>Kitāb al-Mu‘tabar (Cartea evidenței)</i> , studiu de text                                                       | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 12. Suhrawardī, <i>Ḥikmat al-Ishrāq (Înțelepciunea iluminării)</i> , studiu de text                                                              | discuție, problematizare, dezbateri |            |
| 13. Ibn Ḥaldūn, <i>Prolegomenele (Al-Muqaddima)</i> , studiu                                                                                     | discuție, problematizare, dezbateri |            |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                     |  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|--|
| de text.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                     |  |
| 14. „Philosophy in the Modern Middle East. An interview by Peter Adamson to Anke von Kügelgen”, studiu de text                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | discuție, problematizare, dezbateri |  |
| Evaluarea activității de seminar                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | evaluare orală                      |  |
| <b>Bibliografie:</b> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Al- Kindī, <i>Despre filosofia primă</i>, ediție bilingvă, editarea, traducerea originalului arab și note explicative de George Grigore, studiu introductiv de Laura Sitaru, Polirom, Iași, 2017.</li> <li>2. Ibn Sīnā (Avicenna), <i>Cartea definițiilor</i>, ediție trilingvă, traducere din limba arabă, studiu și bibliografie de George Grigore, Polirom, Iași, 2012.</li> <li>3. Jon McGinnis, David C. Reisman, <i>Classical Arabic Philosophy: An Anthology of Sources</i>, Hackett Publishing Company, Indianapolis, 2007.</li> </ol> |                                     |  |

**9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului**

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Disciplina opțională propusă este compatibilă prin conținutul și orientarea metodologică cu standardele cursurilor predate la nivel „undergraduate” în universități de prestigiu din Europa și SUA, precum și cu cerințele comunității profesionale.</li> </ul> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**10. Evaluare**

| Tip activitate                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 10.1 Criterii de evaluare                                                                                                                                                                         | 10.2 metode de evaluare                                                                                   | 10.3 Pondere din calificativul final |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| 10.4 Curs                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Înșușirea unei înțelegeri de bază a teoriilor și conceptelor predate, precum și a unei viziuni de ansamblu asupra istoriei filosofiei medievale arabe; aprofundarea filosofiei unui filosof arab. | Examen-realizarea unei lucrări cuprinzând dezvoltarea unei teme de cercetare alese în timpul semestrului. | 70%                                  |
| 10.5 Seminar/laborator                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Participarea în cadrul activităților de seminar.                                                                                                                                                  |                                                                                                           | 30%                                  |
| <b>10.6 Standarde minim de performanță</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Elaborarea unei lucrări finale în care studentul trebuie să demonstreze cel puțin o înțelegere de bază a noțiunilor și teoriilor prezentate în cadrul cursului.</li> <li>• Plagiat se va considera orice lucrare care se constată a fi în proporție de cel puțin 30% copiată dintr-o altă sursă, iar utilizarea plagiatului va determina anularea evaluării. Orice contestație a notei obținute la examen va trebui însoțită de o cerere din partea studentului pentru reevaluarea lucrării. Rezultatul acestei reevaluări se va face de față cu studenții în decurs de 2 zile de la data contestației.</li> </ul> |                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                           |                                      |

Data completării

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

05. 05. 2023

Data avizării în departament

Semnătura directorului de departament

07.05.2023